

Migranti na slovenskom trhu práce: problémy a perspektívy

Pripravené z výsledkov projektu *Ekonomické aspekty migrácie a integrácie cudzincov* (riešiteľský tím: Jarmila Filadelfiová, Oľga Gyárfášová, Martina Sekulová a Miroslava Hlinčíková),

ktorý bol financovaný Európskou úniou z Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín/Solidarita pri riadení migračných tokov

EMN letný vzdelávací seminár „Migrácia globálne a lokálne“
20.-23. augusta 2012 v Bratislave

PhDr. Oľga Gyárfášová, PhD.
FSEV UK a IVO

O čom budem hovoriť ...

1. **Predstavenie projektu**
2. **Pracovné migrácie v SR – čo hovoria štatistiky?**
3. **Migranti na trhu práce – využívame ich potenciál?**
4. **Integrácia na Slovensku – v čom sú hlavné prekážky?**
5. **Ekonomické aspekty – príjmy, remitancie, náklady – vieme ich kvantifikovať?**
6. **Situácia a príbehy migrantov optikou kvalitatívneho výskumu**
7. **Výzvy pre verejnú politiku**

1. Predstavenie projektu

Prvý kvantitatívny výskum ekonomickej integrácie

- **Kvótny výber, 6 skupín podľa krajiny pôvodu, 6 jazykových mutácií dotazníkov**
- **Pokrytie celého Slovenska**
- **Zastúpenie rôznych skupín podľa typu zamestnania, vzdelania, rodu, veku, dĺžky pobytu a pod.**

Doplnenie hĺbkovými rozhovormi

+ ďalšie sekundárne zdroje dát a zistení k danej téme

1. Predstavenie projektu - ciele

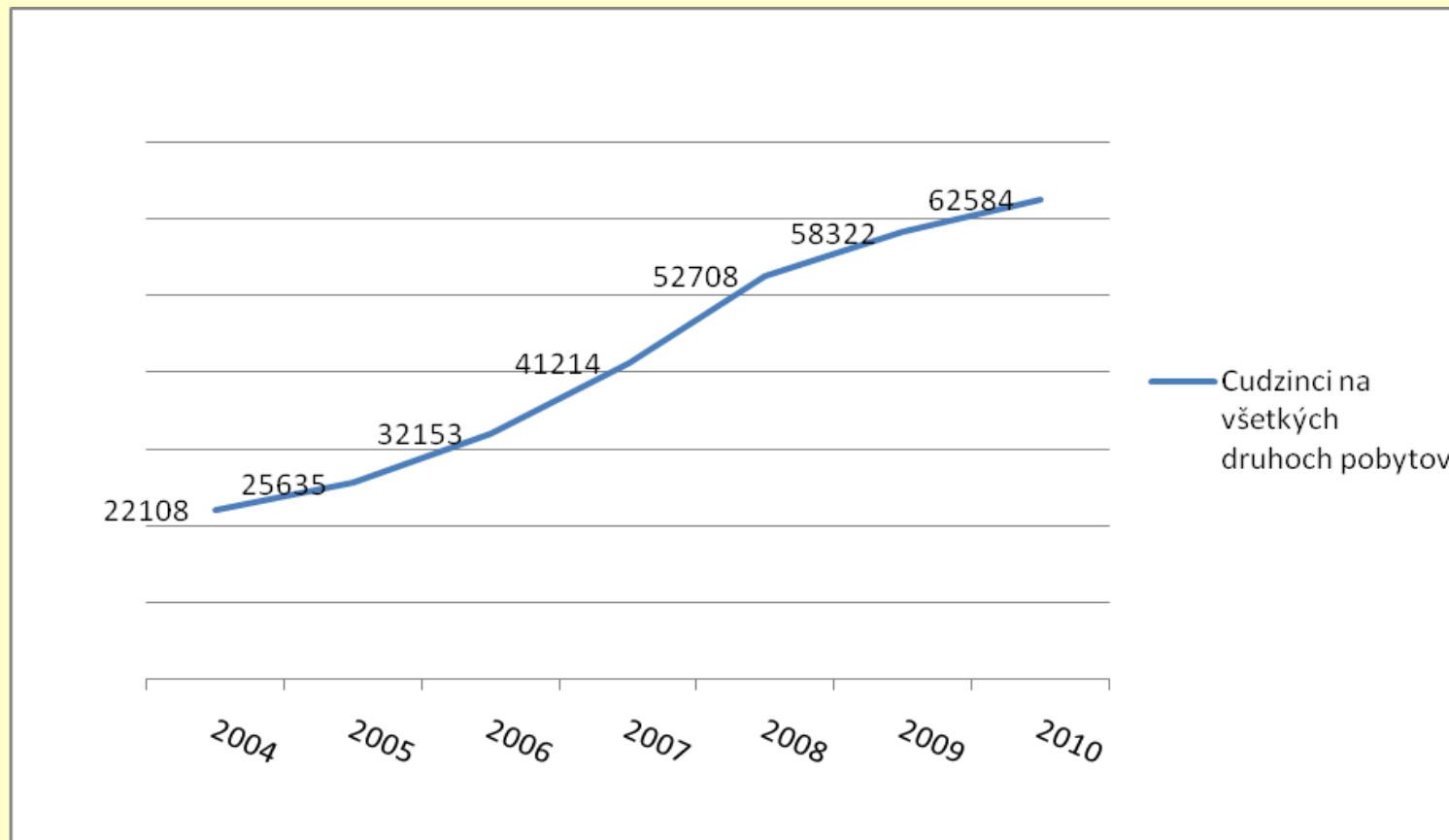
Hlavný cieľ:

- **získať a analyzovať relevantné dáta o ekonomickej participácii a integrácii migrantov v SR s dôrazom na občanov tretích krajín**

Špecifické ciele:

- **Rozšíriť poznatkovú bázu o ekonomických aspektoch migrácie a integrácie komplexným spôsobom (zber dát)**
- **Prispieť k hlbšiemu spoznaniu situácie migrantov na Slovensku s dôrazom na ekonomické aspekty integrácie a migrácie (analýza dát)**
- **Prispieť ku pozitívnemu ovplyvňovaniu tvorcov politik a majoritnej spoločnosti a zvyšovaniu citlivosti na otázky migrácie a integrácie (diseminácia zistení)**

2. Pracovné migrácie v SR – čo hovoria štatistiky?

Zdroj: ÚHCP

2. Pracovné migrácie v SR – čo hovoria štatistiky?

	2007	2008	2009	2010
Počet cudzincov na všetkých typoch pobytov	41 214	52 708	58 322	62 584
Medziročný nárast (v %)	28,2	27,9	10,7	7,3
Počet zamestnaných cudzincov	10 910	13 979	15 264	18 247
Medziročný nárast (v %)	54,1	28,1	9,2	19,5
Podiel cudzincov na populácii SR (%)	0,76	0,97	1,08	1,15
Počet pracujúcich (v tisícoch)	2 398,3	2 466	2 365,8	2 317,5
Podiel cudzincov zo všetkých pracujúcich v SR (v %)	0,45	0,56	0,65	0,79

Zdroj: UPSVAR, ÚHCP, Štatistický úrad SR

3. Migranti na trhu práce – využívame ich potenciál?

- ✓ Rôznorodosť ekonomických migrantov na Slovensku
- ✓ Kto prichádza: vzdelanie, profesia, predchádzajúce skúsenosti s migráciou do zahraničia
- ✓ Kde nachádzajú uplatnenie a aké
- ✓ Porovnanie pôvodnej a aktuálnej profesie
- ✓ Práca pod dosiahnutou kvalifikáciou
- ✓ Spôsoby získavania práce – silná úloha sociálnych sietí
- ✓ Zamestnávanie cez sprostredkovateľské agentúry – výhody a riziká
- ✓ Ekonomická migrácia a rodové súvislosti

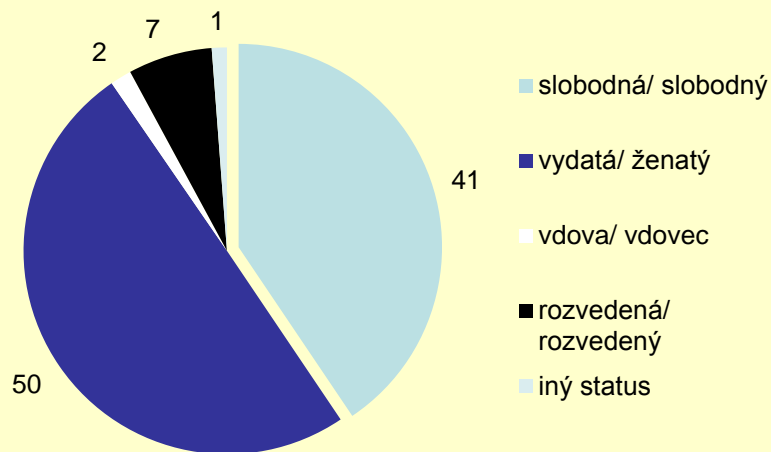
Výskumný súbor podľa krajiny pôvodu

Krajina	Absolútne počty	%
Ukrajina	146	42
Srbsko	73	21
Vietnam	63	18
Rusko	33	9
Rumunsko	22	6
Čína	13	4
SPOLU	350	100

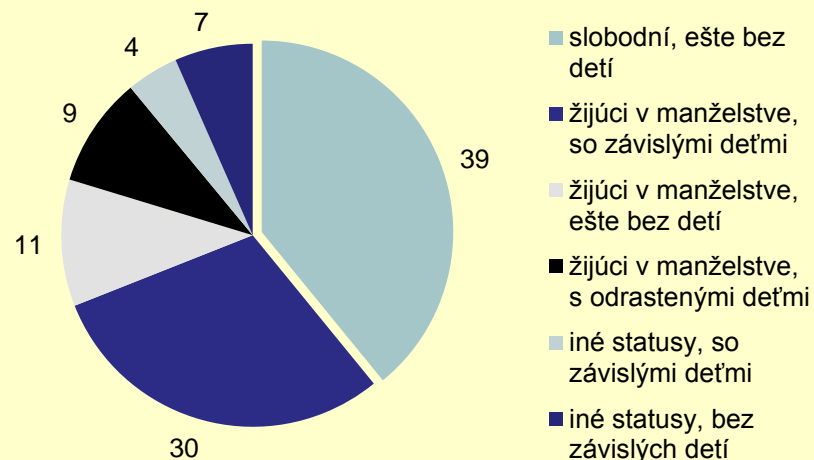

Výskumný súbor podľa rodinnej situácie a veku (v %)

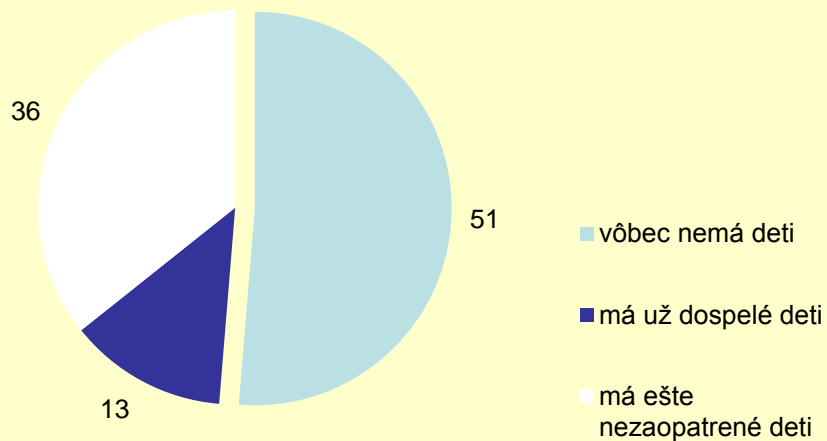
Zloženie súboru podľa rodinného stavu (v %)

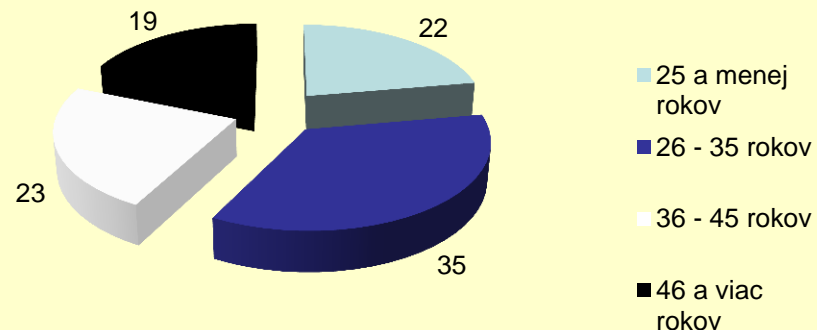
Zloženie súboru podľa rodinnej situácie (v %)

Zloženie súboru podľa rodičovstva (v %)

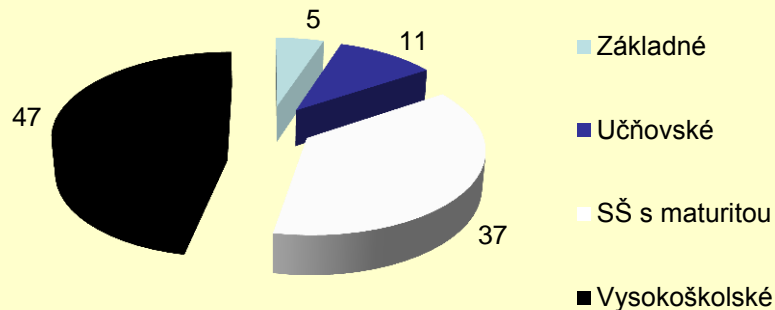

Zloženie súboru podľa veku (v %)

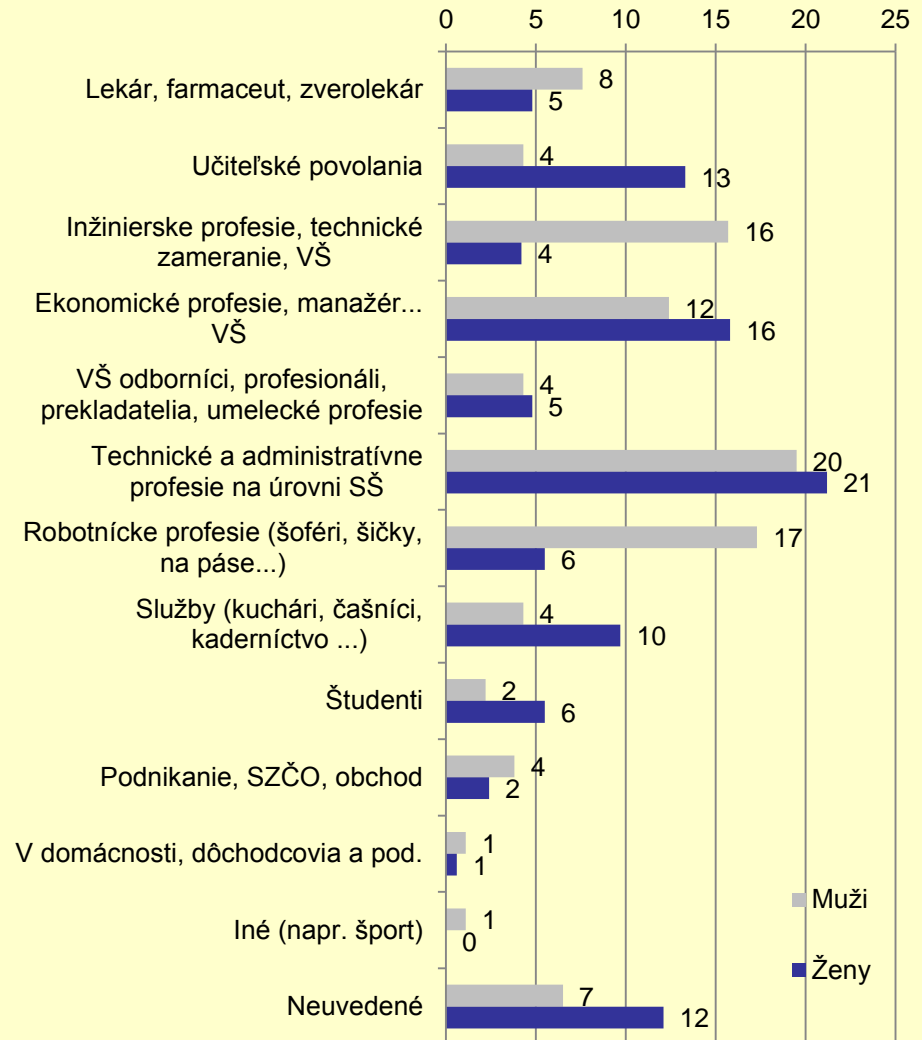
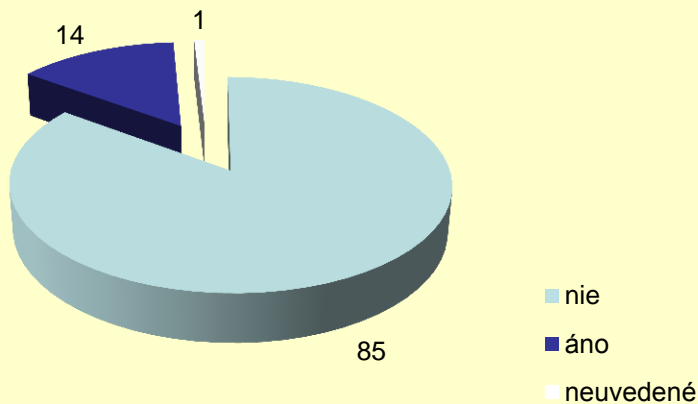

Vzdelanie, pôvodná profesia a predchádzajúca skúsenosť s migráciou (v %)

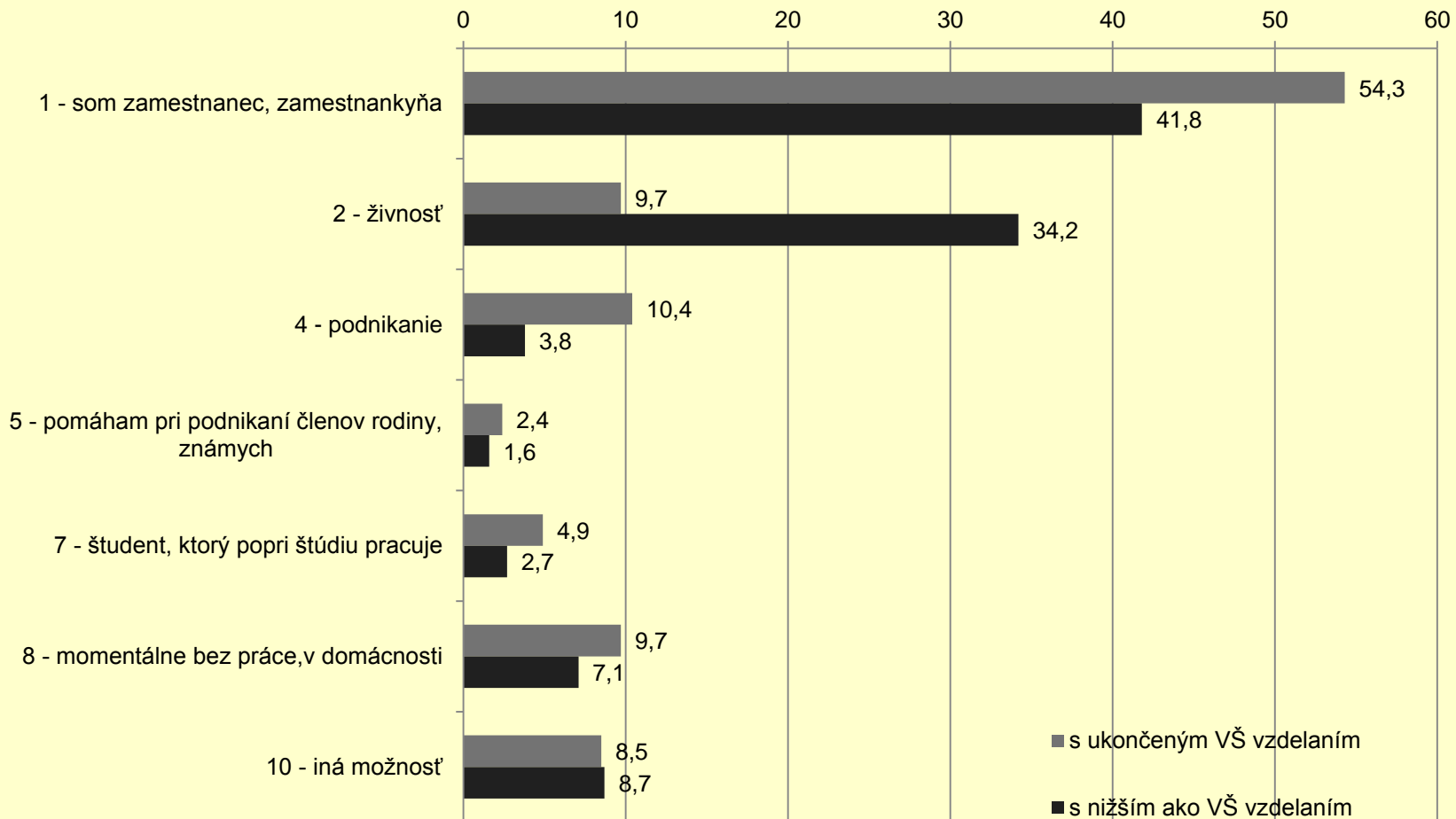
Zloženie súboru podľa vzdelania (v %)

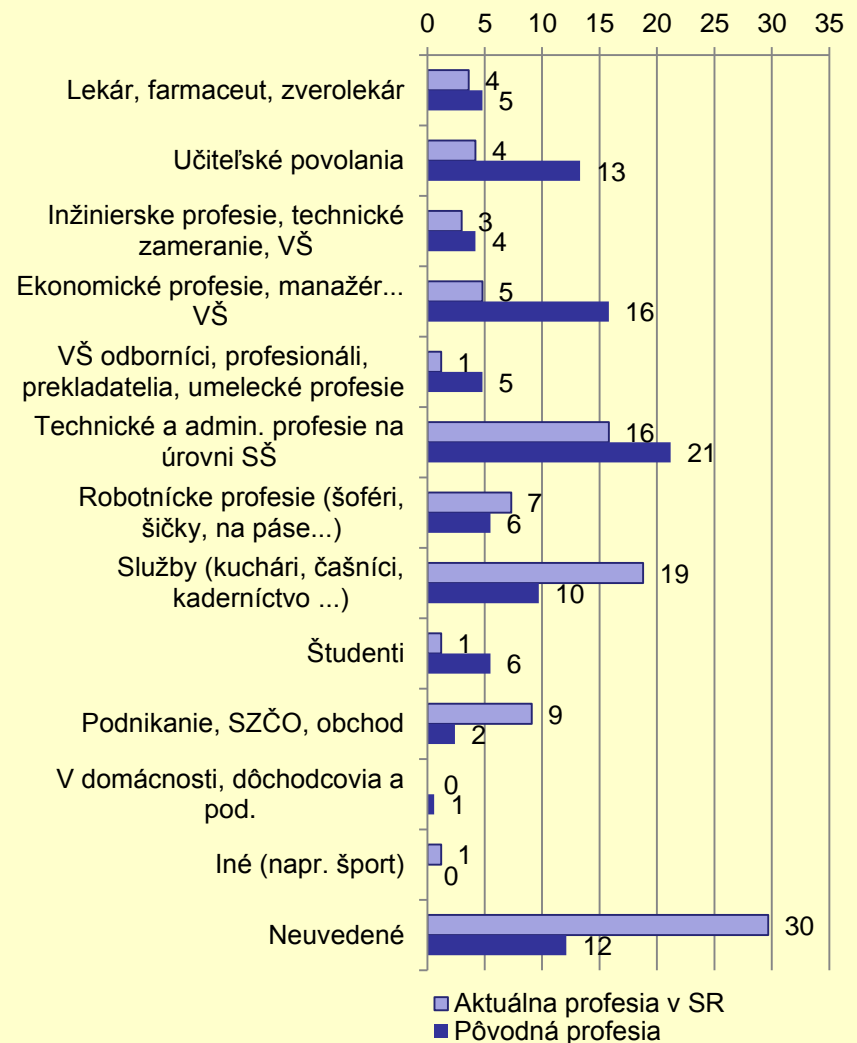
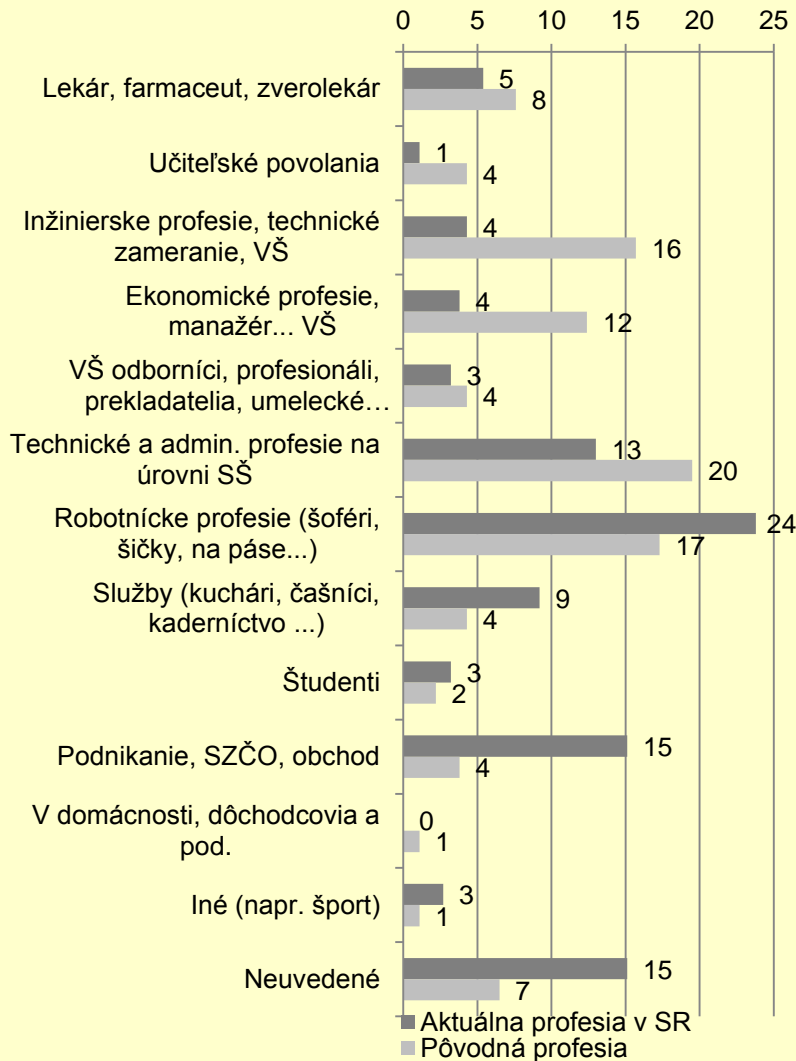
Práca v inom zahraničí pred príchodom na Slovensko (v %)

Ekonomický status migrantov a migrantiek podľa vzdelania (v %)

Porovnanie pôvodnej a súčasnej profesie – muži a ženy (v %)

„Prestupy“ medzi profesiami – porovnanie pôvodnej a súčasnej profesie

Odchod z VŠ kariéry:

- Lekár – predavač
- Lekár – vodič TIR
- Učiteľ – predavač
- Učiteľka – chyžná
- Učiteľka – práca v sklade
- Učiteľka – šička
- Filozof – práca v službách
- Ing. Programátor – chov zvierat
- Ekonomka – upratovanie
- Astronóm – stavbár
- Inžinier – stolár

Rovnaká VŠ profesia:

- Lekár, zubný technik, učiteľka, ekonom – finančný analytik, stavbár, zvärač, futbalový tréner

Zmeny profesií:

- Pôrodná sestra – pomocnica kuchára
- Hudobníčka – predavačka
- Tovarovznalec – upratovanie
- Mechanik – obchod s textilom
- Zvärač – čašník
- Zdravotná sestra – upratovanie
- Právnik – pracovník v TKM
- Ekonom – práca v obchode
- Architekt – správca obchodu s textilom
- Kuchár - záhradkárstvo

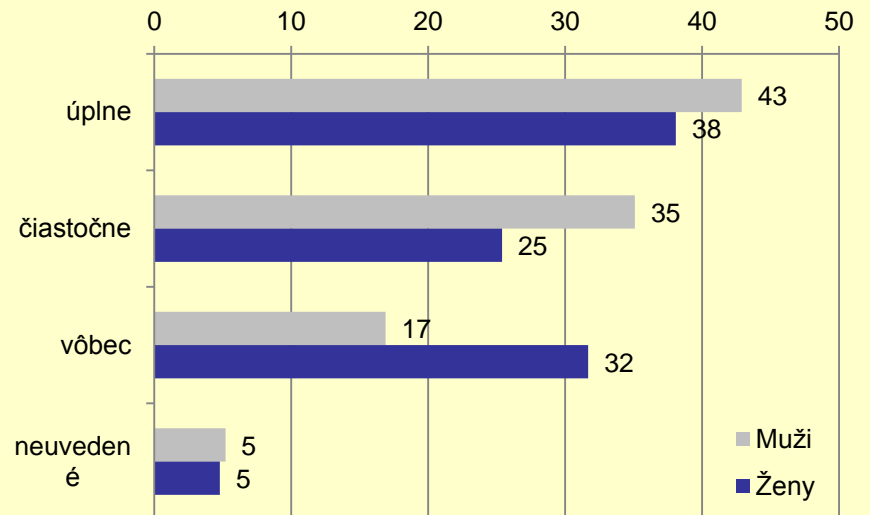
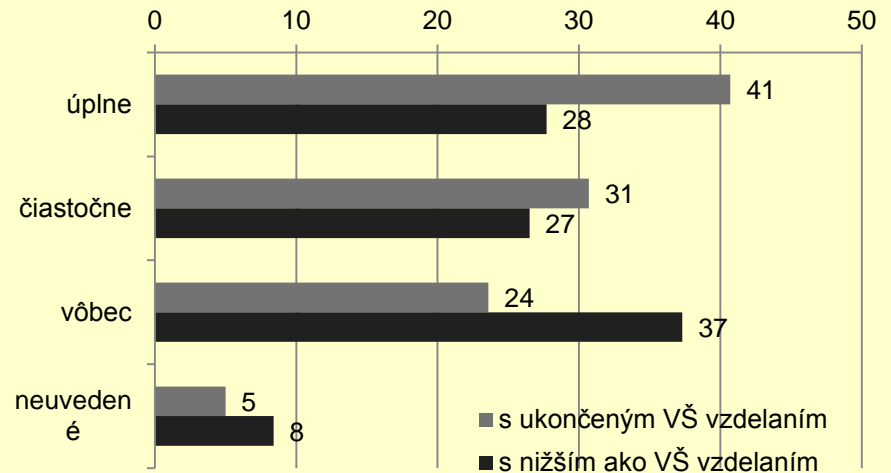
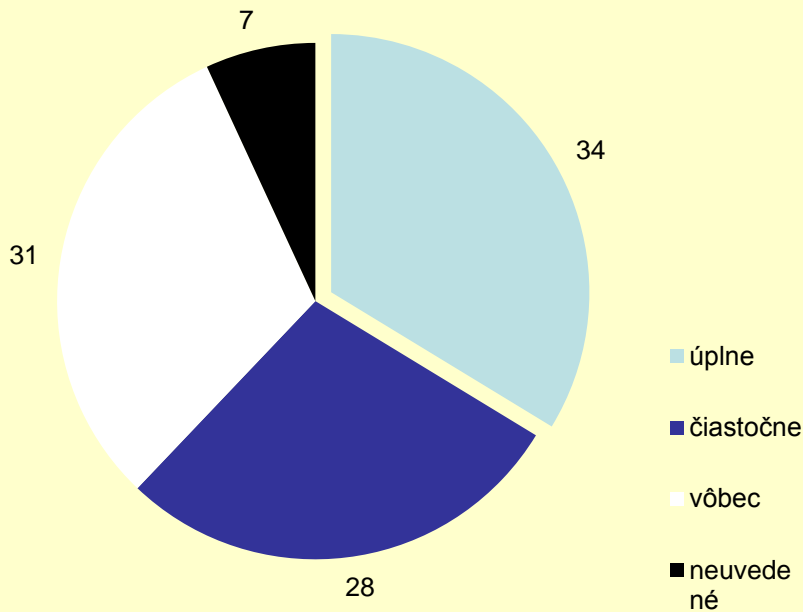
Prechod k podnikaniu:

- promotérka, mechanik, úradníčka, učiteľ, učiteľka, vodič, murár, technik, výpočtová technika

Využívanie kvalifikácie v súčasnej práci

– spolu, podľa vzdelania a kvalifikovaní s VŠ podľa pohlavia
(v %)

Využívanie nadobudnutej kvalifikácie pri súčasnej práci (v %)

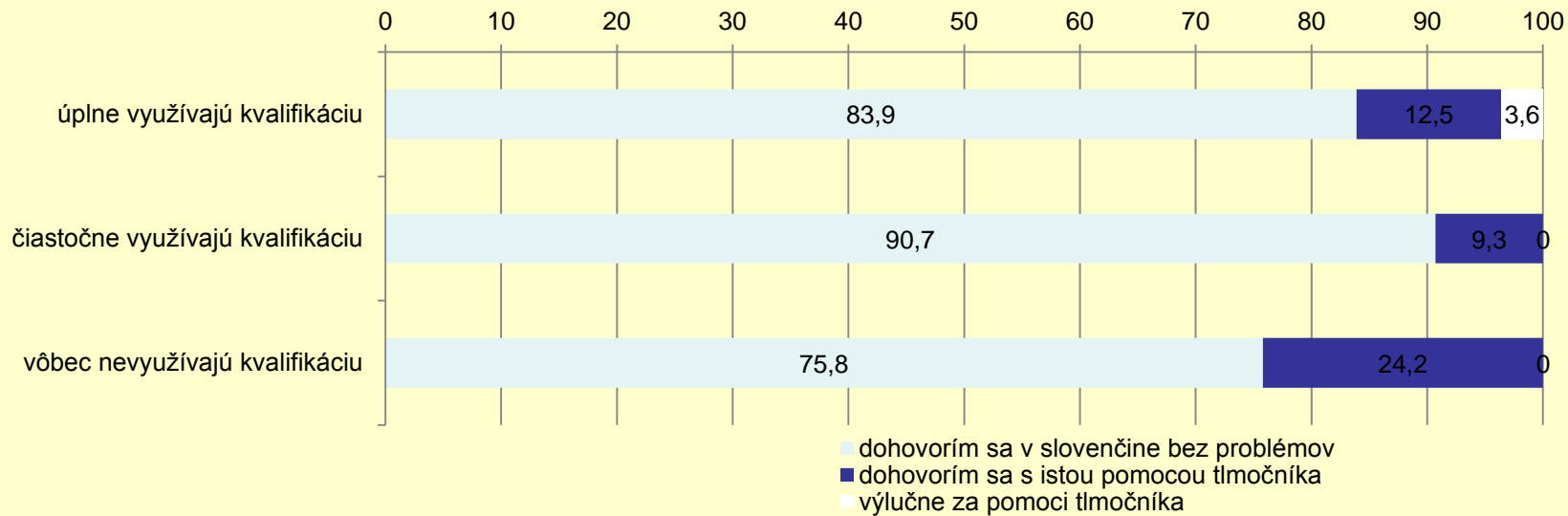
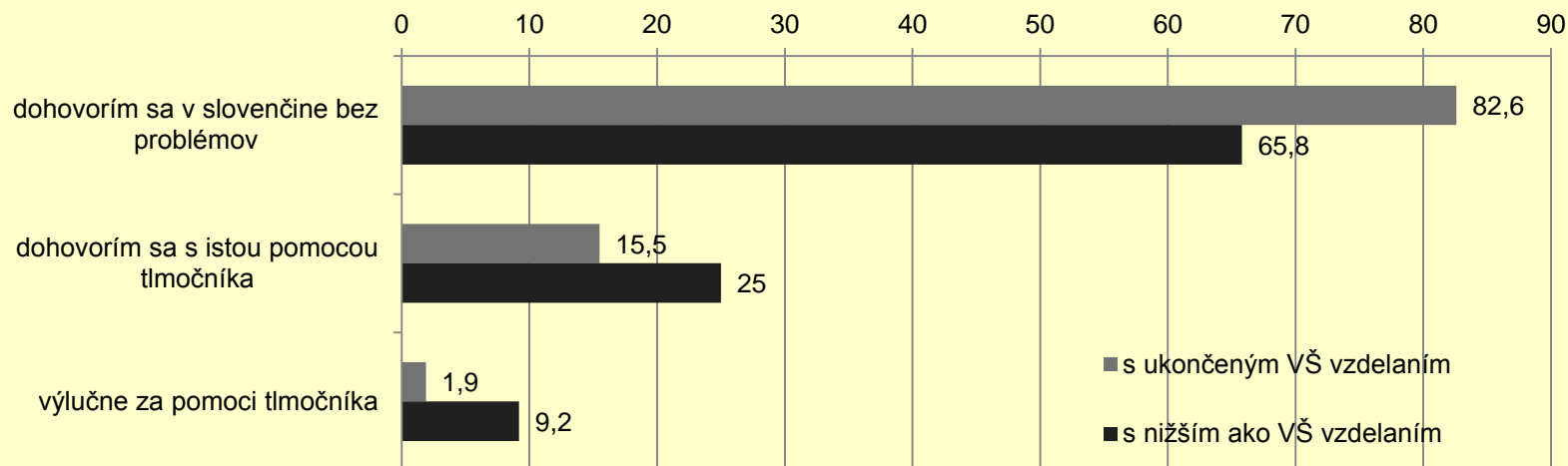

Príčiny vykonávania práce pod kvalifikáciou

- Výskum poukázal na viaceré faktory spôsobujúce „mrhanie mozgami“ alebo „znehodnotenie mozgov“; mnohé sú rovnaké ako v iných krajinách, niektoré sú špecifické.
- Prvou a najsilnejšou prekážkou je **nedostatočné ovládanie slovenského jazyka**. Zahraničné štúdie hovoria o 2-x vyššej pravdepodobnosti vykonávania nekvalifikovanej alebo „podkvalifikovanej“ práce u tých imigrantov, čo neovládajú na dostatočnej úrovni jazyk prijímajúcej krajiny (Batalova, Fix, Creticos 2008). Viaceré respondentky a respondenti túto okolnosť zmieňovali aj v našom výskume. Neovládanie slovenského jazyka posilňuje ochotu akceptovať pracovné miesta pod dosiahnutou kvalifikáciou a mimo vyštudovaného odboru. Týka sa to predovšetkým pracovných miest, ktoré vyžadujú ovládanie slovenského jazyka písomom.
- **„Riedke“ profesionálne siete a uznávanie dokladov**: Ďalšou bariérou je nedostatok profesionálnych sietí, ktoré by mohli migrantom pomôcť získať pracovné miesto v oblasti nadobudnutého vzdelania.
- Niekedy sa pridávajú **t'azkosti s uznaním dokladov** o dosiahnutom vzdelaní.
- **Začínanie od nuly**: Špecifickým problémom migrujúcich, najmä tých, čo nasledujú alebo sprevádzajú partnera či partnerku, je prerušenie úspešnej pracovnej kariéry v domovskej krajine a jej budovanie od začiatku v novom, navyše cudzom prostredí; nie sú zriedkavé prípady, keď sa na domovskú pracovnú kariéru nedá nadviazať.

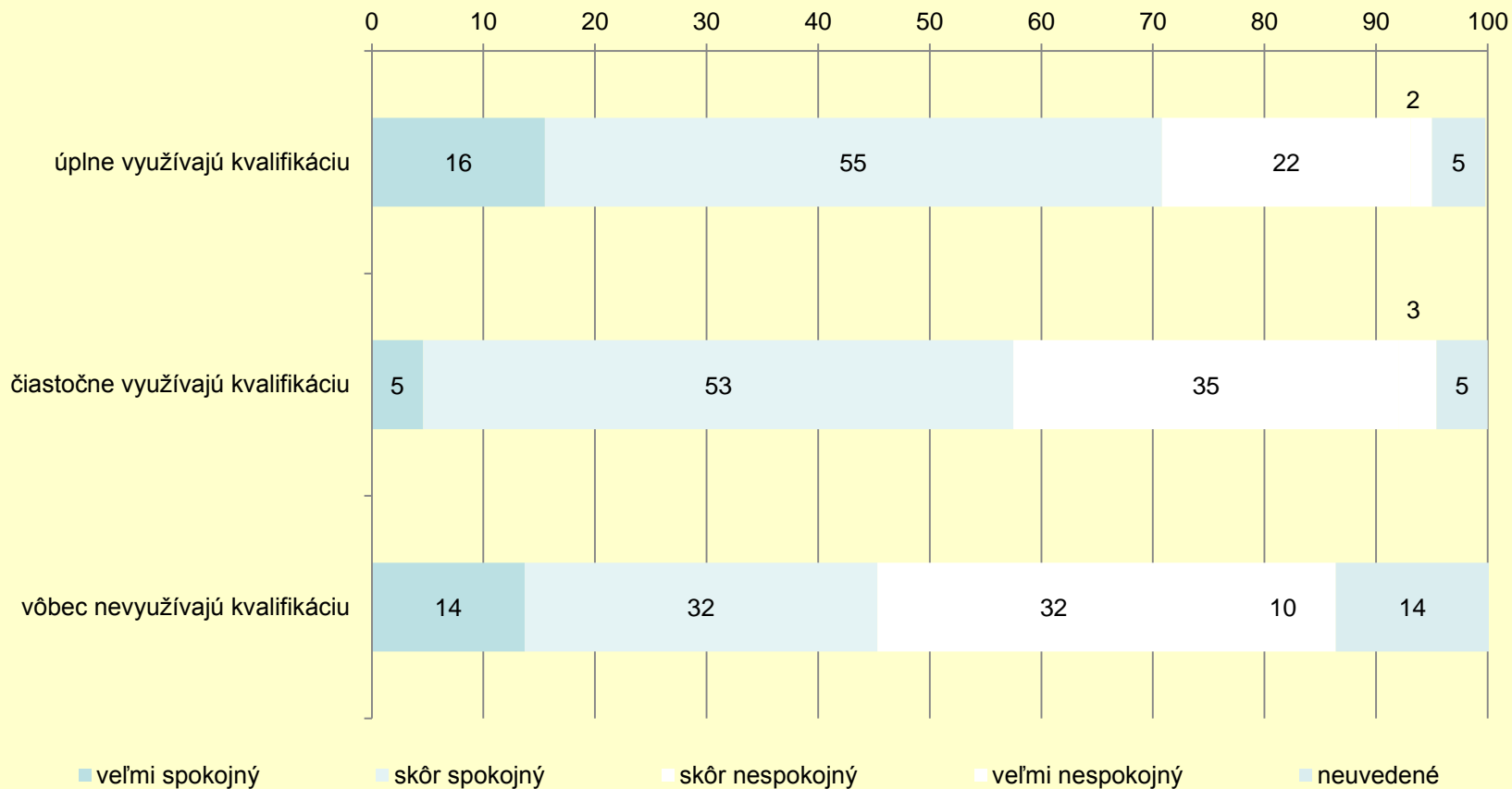
Ovládanie slovenčiny

– podľa vzdelania a kvalifikovaní s VŠ podľa využívania kvalifikácie

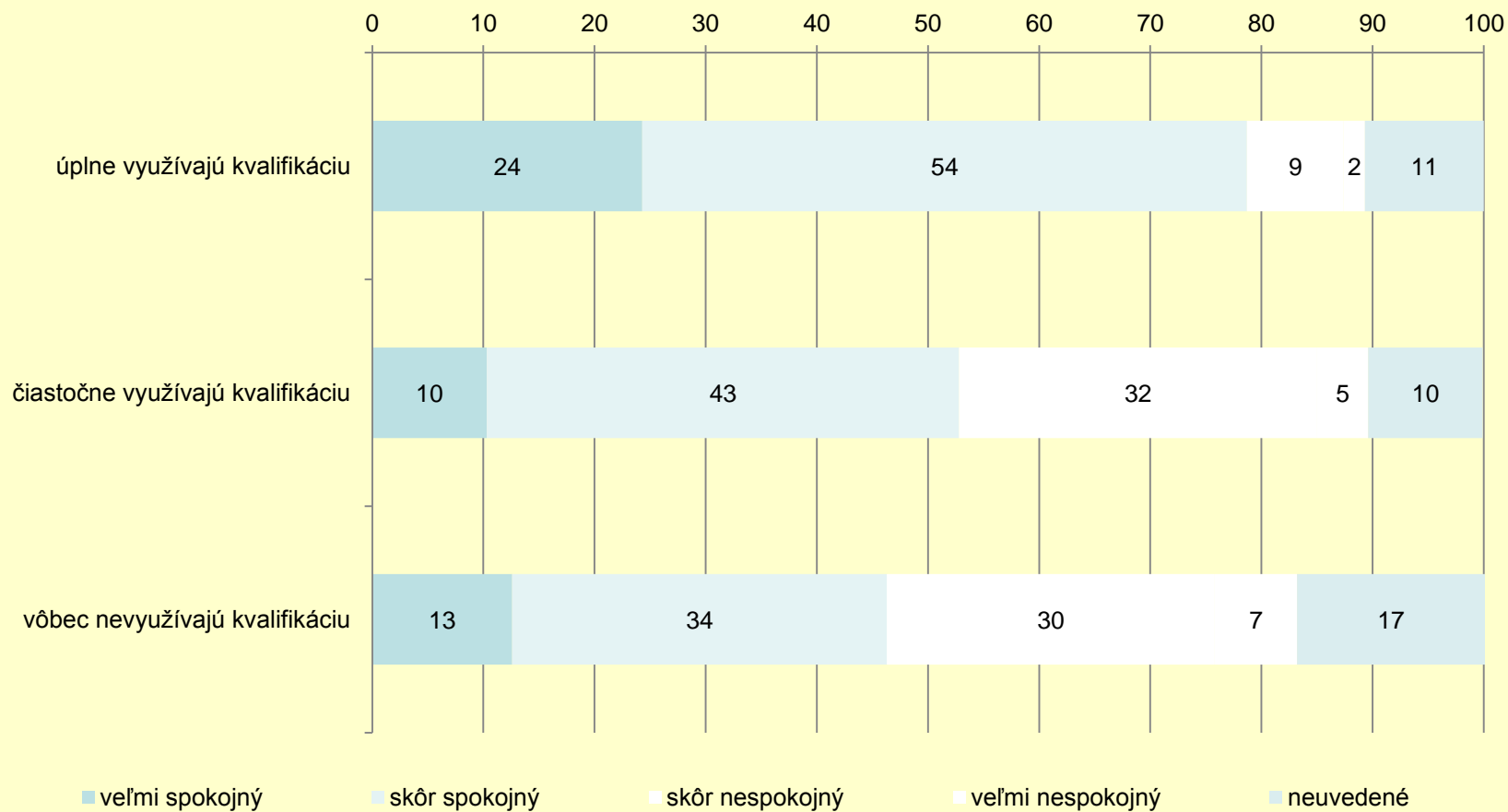

Spokojnosť so zárobkom podľa využívania kvalifikácie (v %)

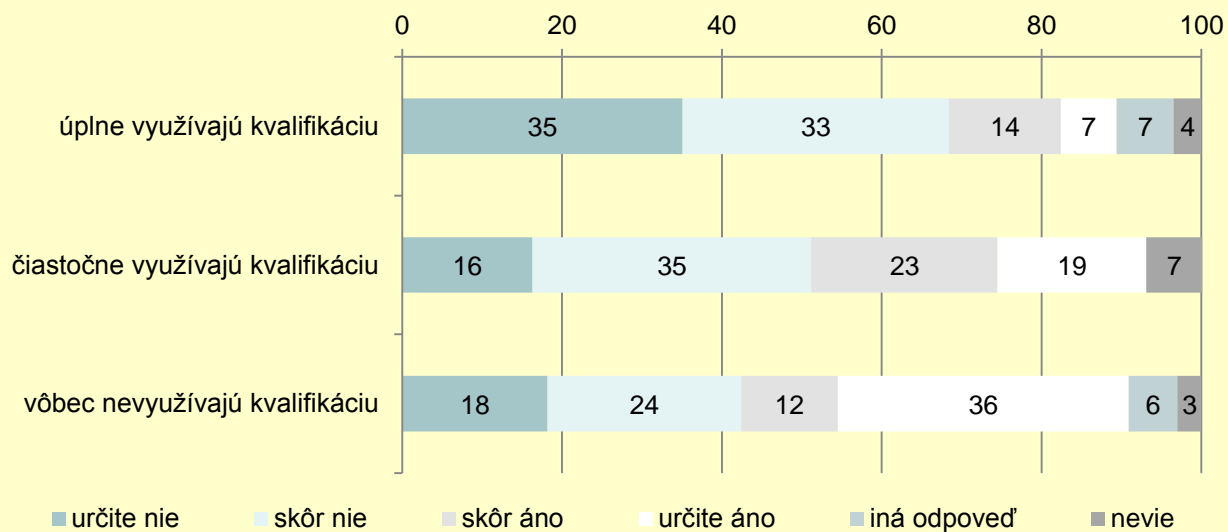
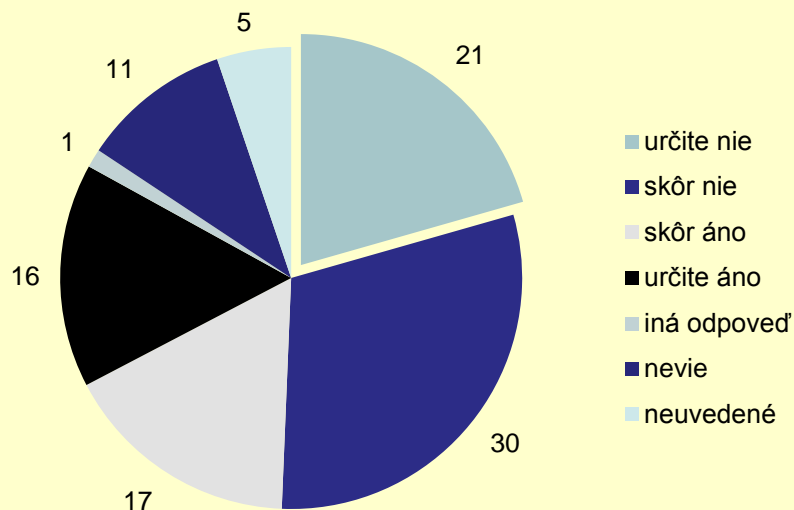

Spokojnosť s obsahom práce podľa využívania kvalifikácie (v %)

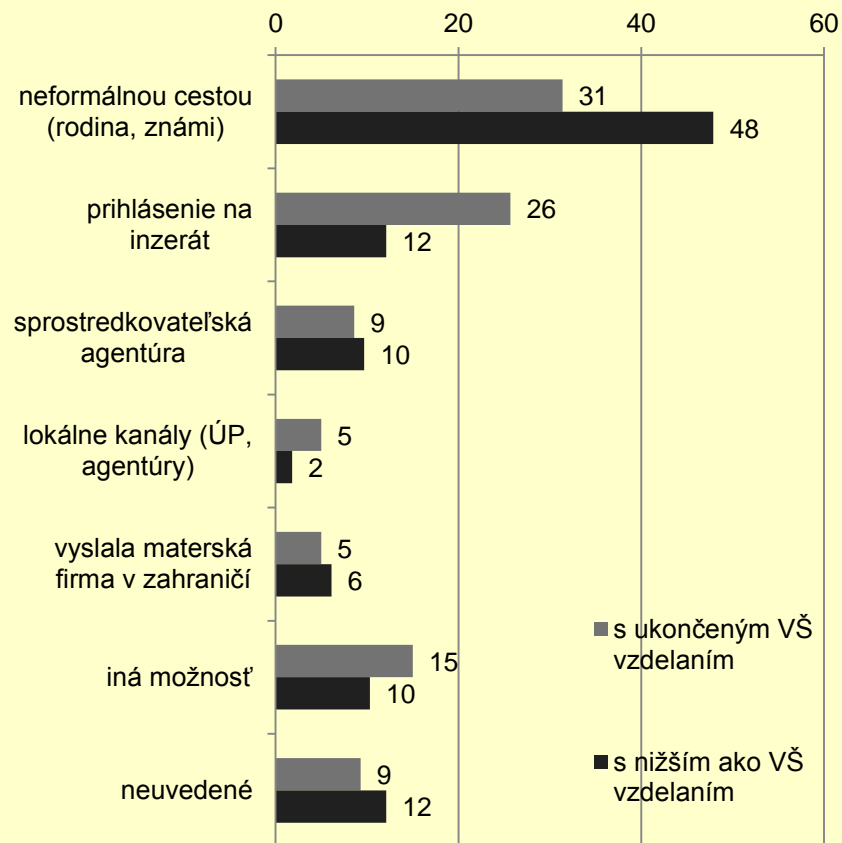
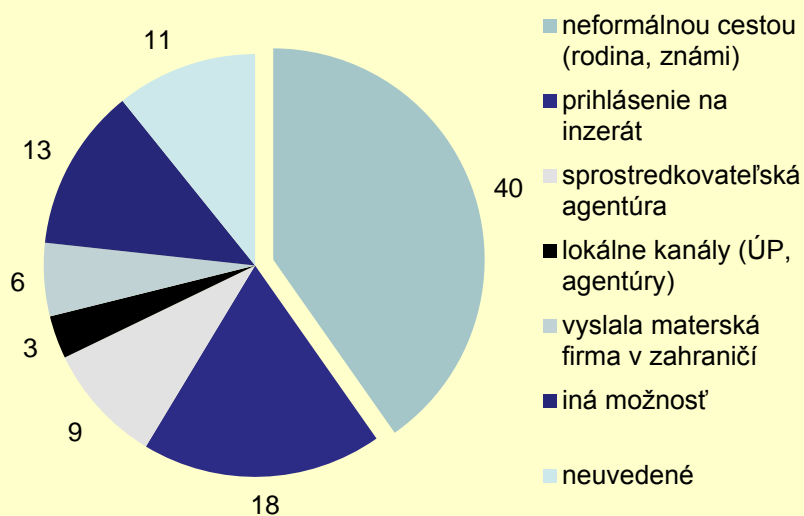
Zameranie na zmenu práce v blízkej budúcnosti – spolu a podľa využívania kvalifikácie(v %)

Zameranie na zmenu práce v blízkej budúcnosti (v %)

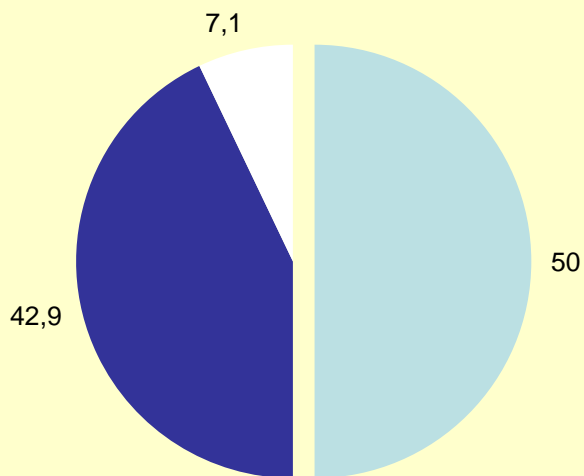
Spôsob získania súčasnej práce – spolu a podľa vzdelania (v %)

Spôsob získania súčasnej práce (v %)

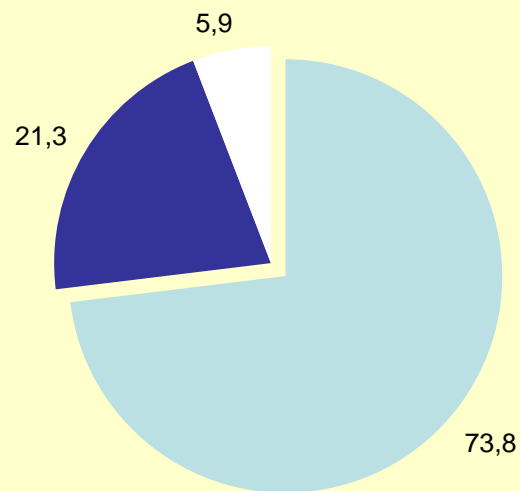
Ovládanie slovenčiny – agentúrni zamestnanci a celý súbor (v %)

Agentúrni zamestnanci

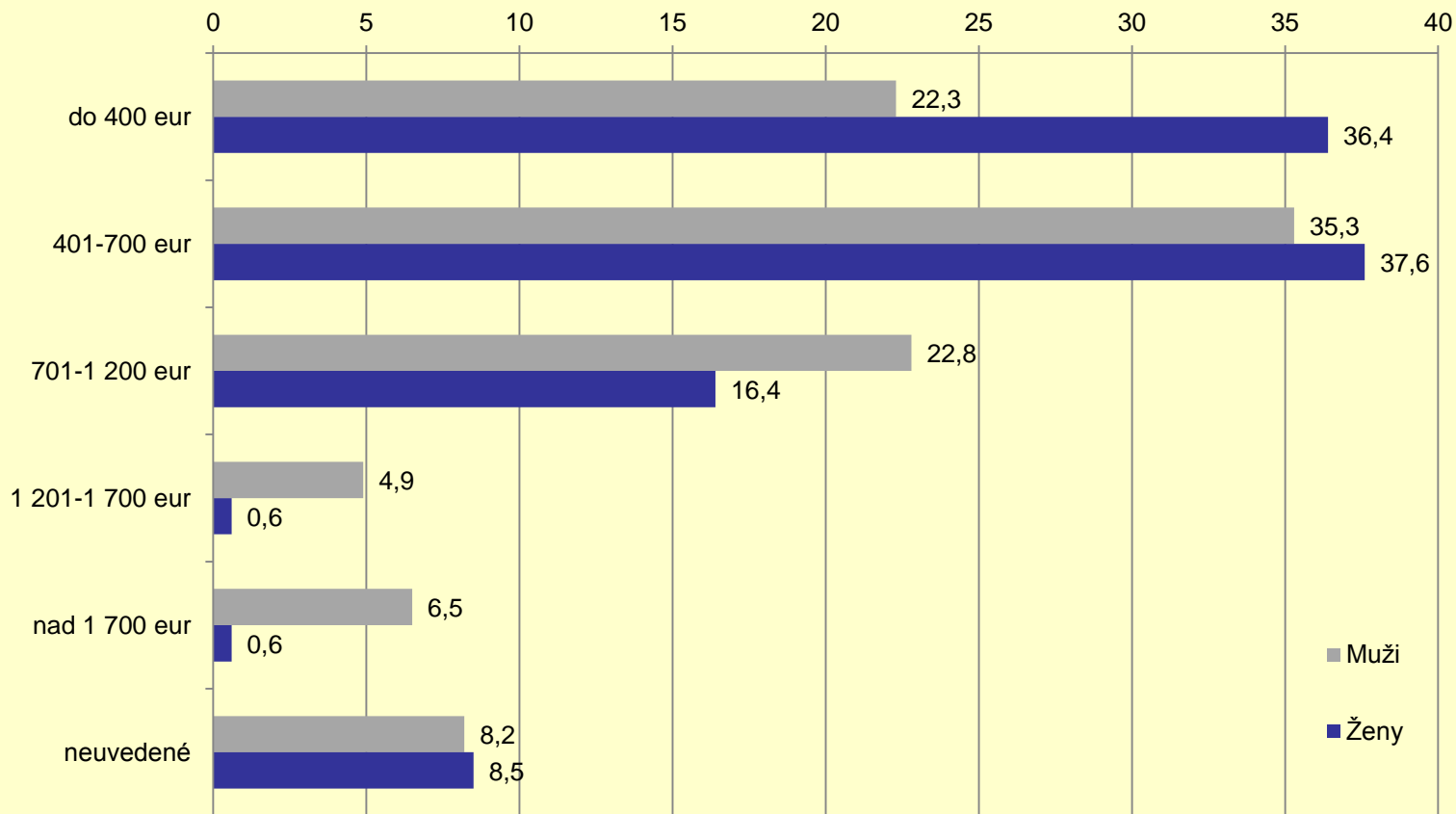
- dohovorím sa v slovenčine bez problémov
- dohovorím sa s istou pomocou tlmočníka
- výlučne za pomoci tlmočníka

Celý súbor

- dohovorím sa v slovenčine bez problémov
- dohovorím sa s istou pomocou tlmočníka
- výlučne za pomoci tlmočníka

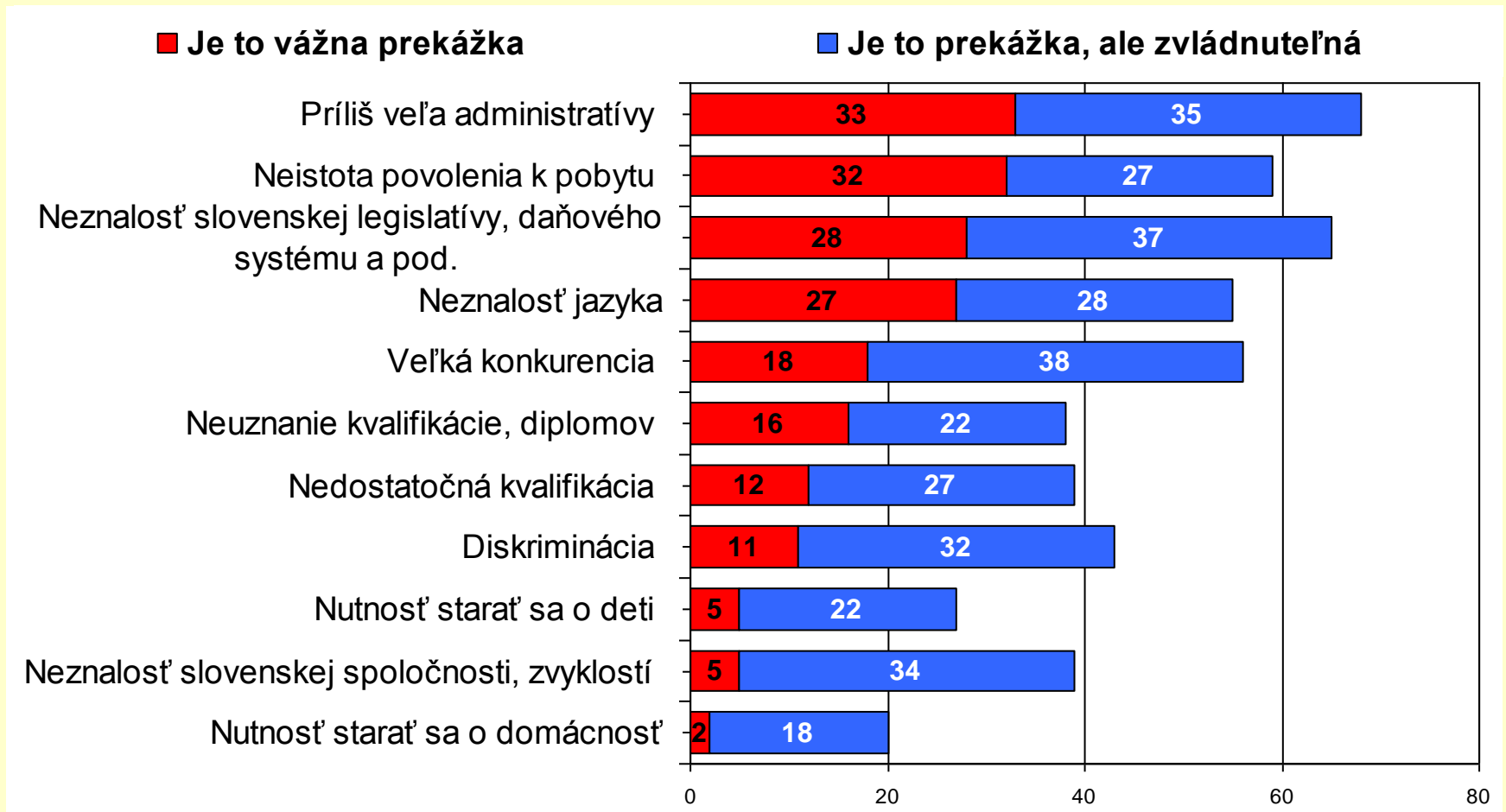
Porovnanie zárobku migrantiek a migrantov (v %)

4. Zdroje informácií o možnosti pracovať na Slovensku

4. Integrácia na Slovensku – v čom sú hlavné prekážky? „Do akej miery pocítujete nasledujúce okolnosti ako prekážky v práci a podnikaní?“

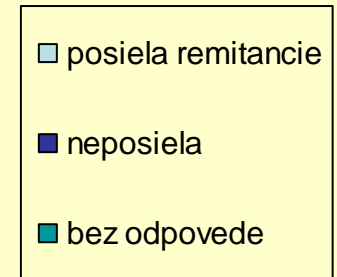
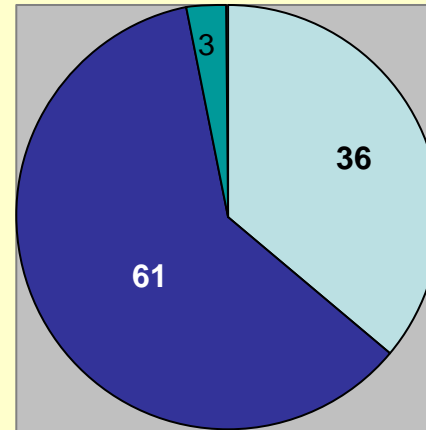
5. Remitancie

Spravidla ide o transfery pre potreby rodiny (74% prípadov)

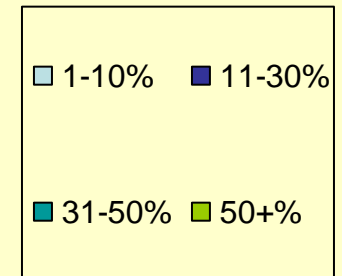
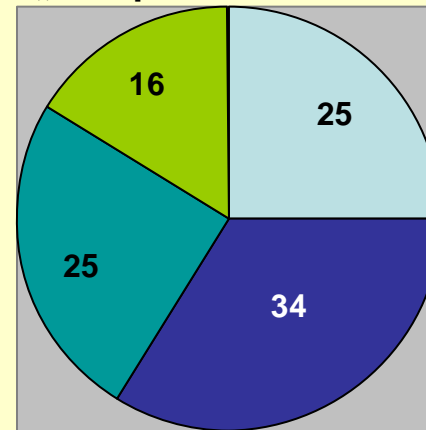
Posielanie remitancií nesúvisí priamo s výškou príjmu

Na Slovensku je najviac rozšírený neformálny prevodný systém – prostredníctvom priateľov a známych (33 %), bankový prevod z účtu na účet uviedla necelá štvrtina a 28 % využíva služby Western Union.

„Posielate časť Vášho príjmu do domovskej krajiny?“

„Aké percento mesačného príjmu?“

6. Kvalitatívny výskum: metodológia

Semi-štruktúrované hĺbkové rozhovory s migrantmi a migrantkami (krajiný zahrnuté do kvantitatívneho výskumu)

❑ Cieľ: získať doplnkové dáta ku kvantitatívnemu výskumu

❑ 10 rozhovorov (Čína, Vietnam, Srbsko, Ukrajina, Rumunsko)

❑ Zloženie výskumnej vzorky:

- 5 žien, 5 mužov
- Vzdelanie: SŠ, VŠ druhého a VŠ tretieho stupňa
- Ekonomická participácia: živnostníci, podnikatelia, zamestnanci, vysokokvalifikovaní migranti, manuálni pracovníci

❑ Tematické zameranie: „príbeh“ – okolnosti príchodu a motivácie, skúsenosti s trhom práce, história ekonomickej participácie, finančné transfery do krajiny pôvodu (remitancie), pociťované bariéry a diskriminácia, očakávania do budúcnosti

6. Kvalitatívny výskum: kľúčové zistenia

Motivácia a príchod - trendy

- Slovensko už ako cieľová krajina (práca, štúdium, zlúčenie rodiny...)
- v súčasnosti existuje veľká variabilita ekonomických migrantov a migrantiek z tretích krajín, počet vzrastá
- vysokokvalifikovaní migranti – nedostatkové pracovné pozície na lokálnom trhu práce
- nízko-kvalifikovaní a manuálne pracujúci – nízky záujem o túto prácu medzi domácimi
- nárast počtu migrantov a migrantiek na pozíciách s nižšou stabilitou a ochranou práce

6. Kvalitatívny výskum: kľúčové zistenia

Trh práce a ekonomická participácia - trendy

- kvalifikácia – vyššie dosiahnuté vzdelanie, kvalifikácia, posuny (mrhanie kvalifikáciou, uplatňovanie získanej kvalifikácie i zvyšovanie kvalifikácie na Slovensku)
- dôležitosť sociálnych sietí (pri hľadaní zamestnania, uplatnenia sa v práci, riešení problémov, a pod.)
- dôležitosť ekonomickej participácie (dôležitý aspekt integrácie, nezamestnanosť)
- dôležitosť sociálnych sietí (vo všetkých oblastiach)
- rôznorodé stratégie ekonomickej participácie – kumulácia úväzkov, práca nadčas, podnikanie, zvyšovanie kvalifikácie
- stabilita pobytu determinuje participáciu na trhu práce
- jazykové zručnosti

6. Kvalitatívny výskum: kľúčové zistenia

Remitancie

- snaha o zasielanie ovplyvnená subjektívnymi okolnosťami (motivácia k príchodu, rodina v krajine pôvodu, záväzky..)
- finančné, materiálne, nemateriálne (podpora kultúrneho, sociálneho a politického vývoja v domácej krajine)
- preferencie: neformálny spôsob zasielania, kooperácia, dôležitosť sociálnych sietí, snaha minimalizovať náklady, determinované aj prístupom k informáciám a informačným technológiám

Očakávania do budúcnosti

- determinované ekonomickými možnosťami, subjektívnymi preferenciami, dĺžkou pobytu na Slovensku
- celkovo – snaha ostať na Slovensku, udržať si pracovnú pozíciu, vyšší ekonomický štandard, bezpečnosť v porovnaní s krajinou pôvodu, determinuje i otázka rodiny (či je už na Slovensku, alebo v krajine pôvodu)

7. Výzvy pre verejnú politiku I.

- potreba ujasniť a definovať postoj Slovenska k migračnej politike, (v súčasnosti stále nie je jasne zadefinovaná filozofia, na ktorej majú byť postavené opatrenia a politiky)
- chýba komplexná stratégia pracovnej migrácie SR (dôraz na benefity ekonomickej migrácie, zamestnávateľia prácu migrantov potrebujú a Slovensko z nich môže benefitovať, v budúcnosti bude ešte silnieť)
- potreba definovať národnú integračnú a imigračnú politiku SR (Konceptia integrácie stále viac formálna ako účinná)
- zadefinovať súbor základných princípov regularizačnej politiky
- potreba klásť dôraz na špecifické skupiny ekonomických migrantov (vysokokvalifikovaná pracovná sila, rotácia vysokokvalifikovaných manažérov a pod.)
- potreba prepojenia a začlenenia migračných a integračných politík do všetkých politík a štruktúr

7. Výzvy pre verejnú politiku II.

- brať do úvahy znevýhodnenú pozíciu migrantov a migrantiek vyplývajúcu z neistej stability pobytu (napríklad pri prechodnom pobyte za účelom zamestnania ohrozuje stabilitu pobytu viazanosť pracovného povolenia len na jedného zamestnávateľa...)
- upustenie od prílišnej ochrany domáceho trhu práce
- zefektívniť dostupnosť informácií pre migrantov
- zefektívniť pravidlá uznávania kvalifikácií
- posilniť inštitucionálne zázemie pre agendu migrácie a integrácie
- podporiť spoluprácu a prepojenie medzi štátom, tretím sektorom a akademickou sférou
- potreba otvoriť celospoločenskú diskusiu o migrácii a integrácii a interkultúrnom dialógu.

INŠTITÚT PRE
VEREJNÉ OTÁZKY

Ďakujem za pozornosť.

www.ivo.sk